

Poznání

se nedá prodávat jako kšandy

Hrстка vzpomínek na Jaroslava Madlafouska

*/*9. 5. 1922 v Jičíně – †25. 6. 2008 v Praze/*

Ve věku 86 let nedávno opustil řady psychologů a etologů PhDr. Jaroslav Madlafousek, CSc. Jeho vědecké dílo jistě zhodnotí specializované vědecké časopisy. Jeho památce bych zde rád věnoval několik osobních vzpomínek.

Patřil do první generace poválečných psychologů, kteří mnohdy za velmi obtížných podmínek klestili pro následníky cestu v čase to neznámapovaném a také nepříznivém terénu. Pocházel z Jičína a tomuto městu zůstal věren. Jeho otec byl středoškolský učitel a místní kulturní pracovník. Jaroslavova cesta ke studiu byla zdržena válkou a jen málokdo věděl o jeho činnosti v odboji proti nacistům. Na fakultu ke studiu psychologie nastoupil až ve 23 letech a zároveň již při studiu působil v tehdejší Ústavu lidské práce, který s nadhledem řídil prof. Jan Doležal. Získal tam mnoho zkušeností, které po léta spoluurčovaly jeho odbornou dráhu:

Věda by se měla pěstovat interdisciplinárně, jak to denně viděl v Ústavu lidské práce, kde pracovali psychologové, fyziologové, hygienici, technici, výpočtáři, právníci i pedagogové.

Dobře se pracuje v týmu, který je propojen přátelskými vztahy a důvěrou – pro mne byla příkladem Madlafouskova spolupráce s PhDr. Josefem Látem (1918–1988) a později s MUDr. Kurtem Freundem (1914–1996) a řadou dalších odborníků.

Věda předpokládá tvrdé úsilí, hledání a zkoušení. Jakékoliv zásahy nepoučených „odborníků“ jsou velké zlo, které potírejme fakty a ověřenými poznatky.

Psychologická problematika je složitě podmíněna, stávající teorie i metodiky jsou zjednodušené, a proto se mnohdy nedaří dospět ani k obecným závěrům, ani k rozsáhlejší aplikacím. Hlavně se obával neověřených dotazníkových postupů.

Většinu technických i metodických pomůcek si musíš udělat sám a nečekat, co zařídí „úřad“.

Úvahy autorit musíš „kopírovat“, ale ne kopírovat – proto si cenil studií i přednášek prof. Josefa Stavěla o instinktivním chování, ale řádně poučen postupoval vlastní cestou (Vesmír 83, 346, 2004/6).

Životní cesty Jaroslava Madlafouska nebyly jednoduché – Čs. ústav práce byl zrušen, krátce působil na pediatrii, na Filozofické fakultě, pak v Ústavu krevního oběhu, odkud byl prakticky na hodinu propuštěn během maďarských událostí r. 1956. Obtížně hledal zaměstnání, což vyřešil statečně doc. Jaroslav Skála na alko-hologickém oddělení v Lojovicích. Následoval

Výzkumný ústav psychiatrický, po odchodu do důchodu činnost v etologii a v závěru života zájem o časné vedení dětí z hlediska evoluční psychologie. Mnohé studie o párovém instinktivním chování potkanů byly publikovány s ohlasem v mezinárodních časopisech. Sám v roce 1968/69 vedl Psychologickou společnost a usiloval jak o očistu vědy od ideologických nánosů, tak o její organizaci atd.

Snad pro dokreslení osobnosti několik osobitých postojů i citátů:

- S lidmi, kteří neumějí dělat vědu, ale jen ideologii, se nebav – ztrácíš čas.
- Se vzdělanými a motivovanými odborníky debatuj i hodiny – to není ztracený čas.
- Nebudeš mít moc peněz, ale neprodávej vědu a neověřené poznatky – poznání se nedá prodávat jako kšandy.
- Cti tradici, ale nadrž se jí slepě a jdi dál.
- Musíš neustále studovat, ale nesmíš z tebe být „vědecký čtenář“, který sám nebádá.
- Hledej cesty jak vést ve vědě argumentaci, ale neboj se opustit chybné kroky a odvrhnout omyly.
- Jako velký rybář říkával, že ryby jsou inteligentní, ale jinak než člověk.
- Sděluj poznatky hlavně neformálně v týmu – to uměl dokonale a jako studenty nás proháněl, co máme studovat s patřičnou kritičností, kde hledat zdroje atd.

Léta aktivní účasti na transdisciplinárním semináři na Matematicko-fyzikální fakultě (pozn. red.: na tzv. Katětovově semináři) považoval za velmi prospěšné – pro sebe i pro českou vědu.

Byl výborný učitel, i když mnohdy nevyužitý – jeho výklady (často neverbální) o dvoření koljušek, o hopkání potkanů, o aktivitách opiček kdesi v přirozených podmínkách či o hrách mládat byly nezapomenutelné.

Byl to velký oblouk vědeckého usilování – složité problémy pracovní činnosti člověka – přechod k instinktivnímu chování – vytváření modelů poruch sexuálního chování – výzkum sexuálního chování v mnoha srovnatelných situacích u člověka i na zvířecím modelu – obecná etologická metodika – základy evoluční psychologie – výchova dětí v časném věku jako základ rozumně fungující společnosti. A to vše spojeno s jasným občanským postojem. Není zde prostor pro hodnocení jednotlivých etap Madlafouskova života (mnohé z nich jsem přeskočil), ale ve všech se prosazují původní stopy jeho činnosti i myšlenek.

Díky Jarko! Tvé slovo nám bude dnes chybět.

**VÁCLAV
BŘICHÁČEK**

Doc. PhDr. Václav Břicháček (*1930) vystudoval psychologii na Filozofické fakultě UK v Praze. Řadu let pracoval v Psychologickém ústavu UK. Zajímá ho, jak pěstovat v lidském společenství úctu, optimismus a jak si ze života ve skupině brát energii. Zabývá se psychologickou metodologií a vývojem psychologií s aplikací na výchovu ve volném čase (skauting). Celoživotně se věnuje práci s mládeží. V letech 1968–1969 byl podnáčelníkem skautu, po roce 1989 náčelníkem. Je autorem knihy *Skautské putování po stezce životem* (FONS, Praha 1995); *Rovering* (Skauting, Liberec 2000).